

**Mbete kí njèkungi joo kí Pol
ndàngì adi
Kòrènti-je
Ta-je kí dɔ mbete-ti kí
njèkungi joo kí Pol ndàngì
adi Kòrènti-je**

Mbete kinlé Pol ndàngì adi njékəwnɔ-je kí Kòrènti bal káre go mbete-ti kí dɔsɔy kí ndàngì adi-dé. Go mbete-ti kí dɔsɔy lé, Pol ɔw Kòrènti kɔo koo njékəwnɔ-je rəmə oo ki kulənoji liə kì njékəwnɔ-je kí Kòrènti maji al. Kulənoji kí dan-dé-ti majal kɔo dow-je madi kí 'ba rɔ-dé njékəwkulə-je lə Jeju d'ɔw 'ndó né-je kí ngom njékəwnɔ-je kí Kòrènti 'təl-né dɔ-dé. Loki né-je kin tò bè lé, Pol ndàngì mbete madi kɔl-né sə-dé ə to Titi bá ɔw-né adi-dé. Mbete-é kinlé bá pa ta-é mɛɛ mbete-ti kin tɔ (2Kɔ 2:3-4; 7:8). Mbete kí ɛ ndàngì kɔl-né sə-dé kinlé goto bone bè. Loki Titi təl ree bá ingə Pol dɔnangì Maseduwan-ti lé, idə-é toki go mbete-ti kinlé tagir lə njékəwnɔ-je kí Kòrènti təl maji ki rɔ-é-ti gogi. Kɔo dow-je nɔ dan-dé-ti 'tusi kullə ra-dé-je kí majal lé d'ɪnə. Bəba dɔnangì Maseduwan-ti nɔɔ ya Pol ndàngì mbete kí njèkungi-ti joo kin adi njékəwnɔ-je kí Kòrènti kɔo ra-dé-né oiyo rəm, kɔo kulə-né dingəm mɛɛ-dé-ti go kaglo-ti kí ngɔ kin rəm (2Kɔ 1-7).

Ki lo kor-é-ti kí 8 tɛɛ 9 lé Pol ɔji-dé ta kí dɔ

némboꝝ-ti kí kadi d'osi-né kuti njékadmee-je kí Jorijalem kí 'to njéndoo-je (1Kɔ 16). Né-je kin tò bè ya, ngà dan njékəwna-je-ti kí Kɔrɛnti lé, dow-je kí dan-dé-ti kí 'to njéra ta k̀i Pol 'ra siə ta kəm-dé ki kete-kete. Gin-é kin bá mee mbete-ti kinlé Pol pa-né ta do né-je-ti kí toji kí n'to njèkɔwkulə kí tɔgrɔ-ti (2Kɔ 10-13). Ta kí Pol pa do to-ti kí n'to njèkɔwkulə kí tɔgrɔ-ti lə Jeju kinlé, to kɔji bá ɔji rɔ-é al, ngà ɛ ge kadi 'gə bè bá d'a kə-né njángi do Poyta kí Maji-ti kí n'ilə mbe-é n'adi-dé kin rəm, d'a 'gə-né kí Kristi kí n'pa ta liə n'adi-dé kinlé ɛ ya to 'Babe rəm. Adi Poyta kí Maji kí rangi goto rəm, Kristi kí rangi kàrè goto rəm tɔ.

Mbete kinlé ta rɔnəl-je k̀i kol-je n̄a-ti rəm, bá ta-je kí sɔbi do Pol k̀i kɔ-je liə, k̀i né-je kí dɔra-ti kí Lubə tee kəm-é adi-é oo loki né ra-é-né toki ni bè kin tò-ti rəm.

Toji rɔ k̀i lapiya kí ra

¹ †M̄a Pol kí m'to njèkɔwkulə lə Jeju Kristi k̀i takul meendigi lə Lubə, j'isi nati k̀i Timote kí to ngonkɔ-ji kí njékadmee, bá m'ndangi mbete kin m'adi-si səi njékəwna-je lə Lubə kí isi bebo Kɔrɛnti-ti rəm, m'adi-si səi ndəgi njékaa njay-je lay kí isi donangi Akay-ti lay rəm tɔ. ² Kadi ramaji k̀i lapiya lə Bɔbi-ji Lubə, k̀i 'lə 'Babe Jeju Kristi n̄ay sə-si! ³ Kɔsgaji tò do Lubə-ti kí to Bɔbi 'Babe lə-ji Jeju Kristi rəm, to Bɔbi-ji kí njèkoo kəmtondoo rəm, to Lubə kí njèsɔl mee dow-je mee né-je-ti lay rəm. ⁴ Ɛ bá to njèsɔl mee-ji dan kɔ-je-ti lə-ji lay, kdo kadi jɛ ya k̀i do-ji kàrè sɔl

---

† **1:1** 1:1 Knj 18:1

kí ɛ sɔl mɛɛ-ji kinlé j'asi sɔl-né mɛɛ dɛ kí d'isi dan kɔ̄-je-ti kí gay-gay tɔ. ⁵ Kdɔ gangi-é kí kɔ̄-je kí kingə kɪ ri Kristi ədi-né dɔ-ji-ti kɪ ndi bɛ kinlé, gangi-é kin ya sɔlmɛɛ kí ɪ rɔ Kristi-ti ree-né dɔ-ji-ti titi mum bɛ tɔ. ⁶ Kinə j'ingə kɔ̄ rəmə, j'ingə kdɔ kadi mɛɛ-si sɔl-né rəm, kdɔ kadi aji-né rəm; ə kinə mɛɛ-ji sɔl rəmə, tɔ kdɔ kadi mɛɛ-si sɔl-né ə kadi to mɛɛsɔl kí ra adi asi kadi uwəi tɔgi-si ngə mɛɛ kɔ̄-je-ti kí káre-rè kí jɛ kàrè j'isi j'ingə kin tɔ. ⁷ Ə mɛɛ-ji kí jɛ j'ində dɔ-si-ti lé, tɔ lo tɔ-é-ti njangi; kdɔtalə né kí jɛ j'gə ɛn: Gangi-é kí sɔi ingəi-né kɔ̄ natɪ sə-ji lé, gangi-é kin ya sɔi ingəi-né mɛɛsɔl natɪ sə-ji tɔ.

Mbunə Pol-je kɪ Kōrenti-je

Kɔ̄-je lə Pol kɪ madkullə-je liə

⁸ †Kdɔtalə, ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, kɔ̄ kí al dɔ tɔgi-ji galim, kí j'ingə dɔnangi Aji-ti, adi mɛɛ-ji gangi man sar adi jɛ j'or-né mɛɛ-ji mir dɔ rɔ-ji-ti kinlé, j'ndigi kadi 'gəi ta kí dɔ-ti maji. ⁹ Ngà jɛ ya j'gə dɔ-ji-ti maji kí 'gangi ta koy dɔ-ji-ti, kdɔ kadi j'ində-né mɛɛ-ji dɔ rɔ-ji-ti al, ngà kadi j'ində mɛɛ-ji dɔ Lubə-ti kí njékadi dow-je kí d'oy 'tɔsi ndəl. ¹⁰ Lubə bá taa-ji ji koy-ti ilə-ji taá ə à taa-ji ji koy-ti kí bɛ kin ya bəy. Tɔgrɔ-ti, jɛ j'ində mɛɛ-ji dɔ-ti kí à taa-ji ji koy-ti ya bəy ¹¹ kɪ takul ta-je kí sɔi ya kàrè isi pai siə kdɔ ta lə-ji; adi maji kí Lubə ra sə-ji kɪ takul ta-je kí dow-je nɔ̄ d'isi 'pa siə kdɔ ta lə-ji kinlé, dow-je nɔ̄ ya d'a ra-é-né oiyo tɔ. ¹² Kdɔtalə né kí to né rɪbɔ lə-ji lé, to mɛɛ-ji kí usi nangi dɔ panjiyə-ji-ti kɪ rɔ dow-je-ti lay rəm, bá kí boy nɔ̄

† 1:8 1:8 1Kɔ 15:32

lé, to panjiyø-ji kí dan-si-ti kí to panjiyø kí aa njay røm, to panjiyø kí njururu røm, to panjiyø kí j̄ rɔ Lubə-ti bi to kí go gosi-ti læ dow al, ngà tò k̄ takul ramaji læ Lubə. ¹³ J̄ j'ndàngi ta kí rangi j'adi-si al, ngà ta kí s̄ai 'ndói ə 'ḡoi m̄ē-é kin ya. M̄a m'ində m̄ē-m-ti kí s̄ai a ḡoi m̄ē-é maji ɔr njuti, ¹⁴ titi kí s̄ai 'ḡoi-né s̄e kí j̄e j'to né r̄iba læ-si ə s̄ai a 'toi-né né r̄iba læ-ji ndo ree 'Babe-ti læ-ji J̄eju. ¹⁵ M̄ē-m kí usi nangi dɔ-si-ti kinlé bá m̄a m'ndigi kow-né rɔ-si-ti s̄ai ya m̄oki, kɔ kadi Lubə ra-né sə-si maji ra kí nja joo; ¹⁶ †m'a k̄i rɔ-si-ti kow dɔnangi Maseduwan-ti, ə m'a k̄i dɔnangi Maseduwan-ti* təl ree rɔ-si-ti gogi, kɔ kadi 'rai sə-m adi m'ow dɔnangi Jude-ti. ¹⁷ Kɔji kí m'oji bè lé, se m'pa ki ta ndam kare wa? Əse kɔji kí m'oji m̄ē-m-ti lé, m'oji kí dow-ti kɔ kadi m'təl m'pa ta mindi-m joo m'panè: Oiyø røm, ǎ-ǎ røm wa? ¹⁸ Lubə kí njèk̄a dɔ ndi-é-ti ya kàrè ḡə maji kí ta kí j'idə-si lé, to oiyø røm, ǎ-ǎ røm al. ¹⁹ †Kɔtalə J̄eju Kristi kí to Ngon læ Lubə, kí j̄e k̄i Silb̄e-je†, k̄i Timote-je, j'ilə mb̄e ta liə dan-si-ti lé, pa ta mindi-é joo panè: Oiyø røm, ǎ-ǎ røm al; ngà ɛ lé, oiyø ya tò ta-é-ti go kàrè-rè bè. ²⁰ Kɔtalə kunmindije læ Lubə lay ya toki panè «oiyø» kinlé dɔ-ti k̄i takul J̄eju. Røm bá k̄i takul-é ya j̄e kàrè j'pa-né ta r̄əsi j'adi Lubə j'panè: «Am̄en»‡ kinlé j'osi-né gaji Lubə tɔ. ²¹ Lubə bá mbusi nja-ji røm, mbusi nja-si røm adi nḡa k̄i takul nam k̄adi Kristi-ti, ə ində-ji tagay. ²² Ē osi-ji k̄i p̄ɔ liə ə adi Ndil kí aa

† **1:16** 1:16 Knj 19:21 * **1:16** 1:16 1Kɔ 16:5-6 † **1:19** 1:19 Knj 18:5 † **1:19** 1:19 Silb̄e lé ya to Silasi. 'Ndó Knj 15:22 ‡ **1:20** 1:20 «Am̄en» lé k̄or m̄ē-é to «oiyø, kadi tò bè ya.»

njay isi m̄e-ji-ti k̄i né k̄i d̄osay k̄i t̄oji né-je k̄i maji-maji k̄i ndo-é ə à kadi-ji.

²³ Ə k̄i sobi do-m ma lé, m'pa ta k̄i n̄ə Lubə-ti kadi kinə m'ədi ta rəmə, m'oy. Ma lé, m'təl m'ow bebo Kōrenti-ti gogi al, kdo m'ndigi kində-si koo-ti al. ²⁴ To k̄ə bá j'ə be do kadm̄e-ti lə-si al, ngà j̄ə j'ndigi kində r̄o-ji nati sə-si do r̄onəl-ti lə-si, kdotalə k̄a k̄i ʒi njangi do kadm̄e-ti.

2

¹ Beba ma ya m'un ndu-m kadi m'təl m'ow r̄o-si-ti gogi dan m̄eek̄ə-ti al ngá. ² Kdotalə kinə ma ya m'adi-si m̄eek̄ə lé, n̄ə bá à kadi-m r̄onəl wa? À to səi k̄i m'a kadi-si m̄eek̄ə kin ya al wa? ³ Beba ndok̄i m'ndangi mbete m'adi-si titi k̄i m'ndangi-né kete kdo kadi m't̄e r̄o-si-ti rəmə, dow-je k̄i de bá t̄o kadi d'adi-m r̄onəl kinlé, d'adi-m m̄eek̄ə al ngá. M̄e-m nda kay do-si-ti lay k̄i r̄onəl lə-m, to r̄onəl lə-si lay t̄o. ⁴ R̄o-m ati-m kan̄a, m̄e-m tungə pil-pil, bá ndok̄i m'ndangi-né mbete kin k̄i man n̄ə kəm-m-ti yaw-yaw m'adi-si, kdo kadi m'adi-si-né m̄eek̄ə al, ngà kdo kadi 'gəi-né ndigi k̄i n̄ə k̄i m'ndigi-si kinlé. ⁵ Kinə dow madi to gin né k̄i m̄eek̄ə t̄o-né rəmə, to ma bá dowbé adi-m m̄eek̄ə al, ngà to səi lay ya adi-si m̄eek̄ə, ə kinə kadi j'pa j'oo-né lo-é rəmə, j'a panə dowbé adi m̄eek̄ə dow-je n̄ə dan-si-ti. ⁶ Dowbé kinlé, ta k̄i kosi dow-je n̄ə ya 'gangi do-é-ti kin ya asi ngá, ⁷ ɛn ɛ kinə ngá bá in̄əi go k̄ogi adi-é, ə 'soli m̄e-é; nè m̄eek̄ə k̄i al do lo à k̄i k̄or t̄ogi-é. ⁸ Beba ma m'ulə dingəm m̄e-si-ti kdo kadi 't̄oji ndigi k̄i

'ndigi-é. ⁹ Kdo mbete ndoki lé m'ndàngi m'adi-si kdo n̄a-si-né koo, se səi 'təli r̄o-si go ta-ti m̄eɛ né-je-ti lay ya wa? ¹⁰ Ə dow kí səi in̄əi go kɔgi adi-é lé, mə kàrè m'in̄ə go kɔgi m'adi-é ya tɔ; kí sobi dɔ-m mə lé, kinə m'in̄ə go kɔgi rəmə, to ta lə kinə kí səi in̄əi go kɔgi tɔ, ə m'ra n̄ə Kristi-ti, ¹¹ kdo kadi j'in̄əi lo j'adi Sata taa lo ji-ji-ti al, kdo j̄əi j'gəi kɔjra-je liə gɔw. ¹² †Loki m'ow m'teɛ bebo Troasi-ti kdo kilə mbɛ Poyta kí Maji lə Kristi lé, 'Babe ɔr tarəbi n̄ə-m-ti ya, ngà m̄eɛ-m usi nangi al, kdotalə m'ingə Titi kí to ngonkɔ-m kí njékadm̄eɛ lé al. ¹³ Beba m'in̄ə njékadm̄eɛ-je kí bebo Troasi-ti ə m'ow dɔnangi Maseduwan-ti.

Kullə kí sobi dɔ kulənoji kí sigi

Rɔm 15:17-19; 1Kɔ 1:17-24; 2Kɔ 4:1-7

¹⁴ Oiyɔ ki dɔ Lubə-ti kí adi j'təti r̄o k̄i ndɔ-je lay kdo nam kí j'nam kàd̄i Kristi-ti rəm, oiyɔ ki dɔ-é-ti kdo takul-ji bá adi dow-je 'gə-é-né k̄i lo-je lay toki ubi kí b̄ay-é əti taa lo lay kin b̄ə. ¹⁵ Kdotalə dan dow-je-ti kí d'un rəbi kaji rəm, dan dow-je-ti kí d'ow ki ta koy-ti rəm lé, j'toki ubi kí əti maji kí Kristi adi Lubə b̄ə; ¹⁶ dɛ kí n̄ə-je lé, j'əti-dé b̄ay yo adi isi ɔw sə-dé lo koy-ti, ə dɛ kí dan-ti-je rəmə, j'əti-dé b̄ay kiskəm adi isi ɔw sə-dé lo kiskəm-ti tɔ. Ə né-je kinlé, n̄ə bá asi ra wa? ¹⁷ Kdotalə j̄e lé, j'titi-n̄ə k̄i dow-je n̄ə ya kí 'to njétəl ta lə Lubə né ra gati-ti kin al; j̄e lé, Lubə adi j'pa ta liə k̄i tagir kí aa njay n̄ə-é-ti, kdo nam kí j'nam kàd̄i Kristi-ti.

---

† 2:12 2:12 Knj 20:1

3

¹ Se je ya j'a təl pa ta toji-né rɔ-ji bəy wa? Əse j'ow ndoo kadi j'adi-si mbete bá j'toji-né rɔ-ji rɔ-si-ti titi kí dow-je kí dan-ti-je d'isi 'ra-né kin bə bəy wa? Əse kadi j'taa mbete toji rɔ ji-si-ti bəy wa? ² Səi ya 'toi mbete lə-ji kí 'ndàngi mɛɛ-ji-ti, kí dow-je lay ya 'gə rəm, d'isi 'ndó rəm. ³ Səi ya 'toi mbete lə Kristi kí toji rɔ-é ndaa-ti rəsi, kí 'ndàngi kì takul kullə lə-ji; Kristi ndàngi kì man né ndàngi mbete al, ngà ndàngi kì Ndil Lubə kí njəkisi kəm; ɛ ndàngi bəgrə-je-ti kí to ər-je al, ngà bəgrə-je-ti kí to tal rɔ dow adi ɛ ndàngi mɛɛ-si-ti. ⁴ Ɛ kin bá mɛɛ-ji nda-né kay rɔ Lubə-ti kɔo nam kí j'nam kadi Kristi-ti. ⁵ Je j'asi ra né madi kì dɔrɔ-ji al, ngà tógi-ji i rɔ Lubə-ti. ⁶ Ɛ ya təl-ji njérakullə-je-ti kí j'asi gaki mɛɛ kulənoji-ti kí sigi kì takul ndukun kí 'ndàngi al, ngà kì takul Ndil kí aa njay; kɔotalə ndukun kí 'ndàngi lé, adi dow oy, ngà Ndil kí aa njay adi dow isi kəm.

⁷ Ə kinə kullə lə ndukun kí adi dow oy, kí to kullə kí ndɔki 'ndàngi ta-é kì ndaji mbete-je gaji ər-je-ti kin ya, Lubə adi ndógi sar ngan Israyel-je d'asi koo takəm Moiyiji al, ə to ndógi kí à tò sartagangi al kinlé, ⁸ kullə lə Ndil Lubə rəmə, ndógi liə à tanə ban ngá ɛn wa? ⁹ Kullə gangta dɔ dow-ti bəy ə rifa-é asi bə kinlé, kullə kɔr ta dɔ dow-ti ə rifa-é à tò ban ɛn wa? ¹⁰ Kinə j'un rifa kí kete j'oji nati kì rifa kí gogi nè kin rəmə, rifa kí kete to né kí kare kɔo rifa kí gogi nè itə-é nɔ. ¹¹ Kɔotalə kinə né kí à tò sartagangi al ya rifa-é tò bə lé, né kí à tò sartagangi lé, rifa-é à nɔ ban ɛn wa?

¹² Adi nékində mɛɛ dɔ-ti lə-ji kinlé ra adi mɛɛ-ji nda kay-kay. ¹³ Jɛ j'ra titi kí Moiyiji ra-né kin al; Moiyiji lé, ilə takubi takəm-é-ti kdɔ kadi ngan Israyel-je d'oo dɔbəy rifa kí à tò sartagangi al kinlé al. ¹⁴ Ngan Israyel-je lé, ndɔki 'sangi gə né al adi dɔ-dé oy mburuki. Kdɔtalə sar bone bè kàrè, loki dɛ 'ndó mbete Kunmindí kí Low rəmə, takubi kɔn takəm kí káre-rè kinlé tò lo tò-é-ti ya bəy; dow ɔr al, kdɔtalə à goto kɪ takul nam kí dow nam kàdɪ Kristi-ti ya dɔ. ¹⁵ Bɛɓa sar bone bè ya kàrè, kinə ngan Israyel-je 'ndó mbete ndukun-je lə Moiyiji rəmə, takubi kɔn takəm lé uti tagir kí mɛɛ-dé-ti ya bəy. ¹⁶ Ngà loki dow ree rɔ 'Babɛ-ti rəmə, takubi kɔn takəm lé ɔr kɔgi.* ¹⁷ Kdɔtalə 'Babɛ to Ndil; ə loki Ndil 'Babɛ tò-ti lé, ra bə goto-ti tɔ. ¹⁸ Bɛɓa jəi lay kí takubi goto takəm-ji-ti lé, j'tɔji rifa lə 'Babɛ takəm-ji-ti titi né kí dow oo sɔɔbɔ-ti bè. 'Babɛ kí to Ndil lé, təl-ji adi j'titi-nə siə, ə adi rifa liə ndógi dɔ-ji-ti kɪ kete-kete.

4

Ta kí sɔbi dɔ kɔ́ kí kingə kɪ ri Kristi

1Te 2:1-6; 2Kɔ 2:14-17

¹ Lubə ulə kullə kinlé ji-ji-ti kɪ takul koo kəmtondoo liə; gin-é kin bá jɛ j'adi né madi ɔr-né tógi-ji al. ² Né-je kí ra kɪ gidi ngəy kí to né-je kí tò rɔsɔl lé, jɛ j'mbati; jɛ j'ra né j'ədi-né kəm dow al rəm, bá j'təl dɔ ta lə Lubə nangi al rəm. Ngà ta kí tɔgrɔ-ti bá j'tɔji ndaa-ti rəsi adi mɛɛ dow-je lay usi nangi pɔ́-pɔ́ dɔ-ji-ti nɔ́ Lubə-ti. ³ Poyta kí Maji kí j'isi j'ilə mbɛ-é kinlé, kinə tò aa yéréré al

* 3:16 3:16 Tɛt 34:34

bøy rømø, to dow-je kí d'isi d'ow ki ta koy-ti bá aa yéréré rø-dé-ti al tin; ⁴ adi to njémeenga-je kí Sú kí to lubø kí dokaglo-ti kí nè kin ra-dé adi dø-dé oy mburuki, adi d'oo ndógi læ Poyta kí Maji læ Kristi, njèriba kí to takøm Lubø kin al. ⁵ Jø j'ilø mbe ta kí sobi dø-ji jø al; Jeju Kristi kí to 'Babe bá j'ilø mbe ta liø, ø ta liø bá jø j'pa-né j'panè: J'to ngannjékulø-je læ-si. ⁶ Kdøtalø Lubø kí panè: Kadi lo ndógi lo kí ndul-ti lé, bá ndógi meë-ji-ti kdø kadi j'gø-né riba liø kí ndógi takøm Kristi-ti.

⁷ Né kí maji kí toki kindø ngàngøm kinlé, jø j'oti rø-ji-ti kí to jo anji kin, kdø kadi tø ndaa-ti røsi kí tógi kí nã kinlé i rø Lubø-ti bi i rø-ji jø-ti al. ⁸ Kò-je kí gay-gay tøj dø-ji-ti ya, ngà taa tógi-ji al; j'indø meë-ji dø rø-ji-ti al ya, ngà meë-ji gangi man al; ⁹ d'ulø køm-ji ndoo ya, ngà Lubø inø-ji kogi al; d'oti-ji nangi rum ya, ngà 'tol-ji al. ¹⁰ Koy kí kadi j'oy kdø ta læ Jeju lé, jø j'oti rø-ji-ti kà ndø-je lay kdø kadi kiskøm liø tõi-né rø-é ndaa-ti røsi rø-ji-ti. ¹¹ Kdøtalø jø kí j'isi køm lé, j'isi ta koy-ti kè ndø-je lay kdø ta læ Jeju, kdø kadi kiskøm læ Jeju kàrè tõi-né rø-é ndaa-ti røsi daji rø-ji-ti kí njèkoy kin tø. ¹² Adi koy ra kullø rø-ji-ti, ngà kiskøm ra kullø rø-si-ti tø.

¹³ 'Ndàngi 'panè: M'adi meë-m, gin-é kin bá m'pa-né ta*! Kadmeë kí kàre-rè kin ya ra kullø meë-ji-ti. Jø kàrè j'adi meë-ji tø, gin-é kin bá j'isi j'pa-né ta tø. ¹⁴ Ø j'gø kí Lubø kí adi 'Babe Jeju tøsi ndøl lé, à kadi jø kàrè j'tøsi ndøl nati kè Jeju røm, bá à kadi jøi sø-si-je j'ai nati takøm-é-ti røm tø.

---

* **4:13** 4:13 Pa 116:10

*Ta kí sɔbɪ dɔ lokisi kí sartagangi
1Pi 1:6-9; Rɔm 8:23-25*

¹⁵ Kdɔ né-je lay kí tɛɛ dɔ-ji-ti kinlé, tɛɛ kdɔ maji lə-si, bè kdɔ kadi ramaji lə Lubə kí isi ree dɔ dow-je-ti dɔ madi-é-ti ki kete-kete kinlé ra adi dow-je n̄a ya 'ra-é-né oiyo giti-giti d'osi-né gaji-é. ¹⁶ Gin-é kin bá tógi-ji goto-né al. Ə kinə lé, daji rɔ-ji kí ndaa-ti nè kin tuji kàrè, mɛɛ-ji kí kəy təl kí sigi kì ndɔ-je lay. ¹⁷ Kdɔtalə kɔ-je kí à tɛɛ rangi ngày al kí dɔkaglo-ti kí sɛ bè kinlé, isi ɔw sə-ji kí lo riba-ti kí al dɔ lo, kí à tò sartagangi. ¹⁸ Beba jɛ lé, kəm-ji tò go né-je-ti kí dow oo kì kəm-é kin al, ngà tò go né-je-ti kí dow oo kì kəm-é al; kdɔtalə né-je kí dow oo kì kəm-é lé, to né-je kí à dəə, ngà né-je kí dow oo kì kəm-é al bá to né-je kí tò sartagangi.

5

¹ Kdɔtalə jɛ j'gə kí, daji rɔ-ji kí to lokisi-ji kí dɔnangi-ti nè, kí toki kəykubi bè par kinlé, kinə tuji kàrè, lo kisi-ji kí tò sartagangi kí to kəy kí Lubə bá ra bɪ dow bá ra al ya tò dɔrɔ-ti nɔɔ. ² Ə daji rɔ-ji kí nè kinlé, j'isi j'tumə-ti dɔsi-dɔsi, adi j'ndigi kun daji rɔ-ji kí to lokisi kí dɔrɔ-ti kin kulə dɔ-ti titi kí dow ulə-né kubi dɔ madi-é-ti kin bè. ³ Kdɔ j'a kisi kì kubi rɔ-ji-ti bɪ j'a kisi kì rɔ-ji kare al. ⁴ Kdɔtalə kisi-ji mɛɛ kəykubi-ti kinlé, j'ɔɔ rɔgi-rɔgi, j'tumə dɔsi-dɔsi, ə to ndigi bá j'ndigi kɔr kubi lé rɔ-ji-ti al, ngà j'ndigi kulə kí rangi dɔ-ti, kdɔ kadi daji rɔ-ji kí à koy kinlé, kiskəm taa lo ji-é-ti. ⁵ Lubə ya to njèkuwə dɔ-ji kete kdɔ kiskəm kinlé rəm, ɛ ya adi Ndil kí aa njay isi mɛɛ-ji-ti ki

né kí dɔsɔy kí toji né-je kí maji-maji kí ndɔ-é ə à kadi-ji.

⁶ Je j'gə kí kisi-ji mɛɛ daji rɔ-ti kin bəy lé, j'isi sɔy kɪ 'Babe ya, ngà mɛɛ-ji nda kɔy kɪ ndɔ-je lay. ⁷ – Kdɔtalə je j'isi kɪ takul kadmɛɛ bɪ kɪ takul né kí koo kɪ kəm al – ⁸ Mɛɛ-ji nda kɔy kɪ ndɔ-je lay ə j'ndigi nɔ kadi j'ɪnə daji rɔ kin j'ow j'isi rɔ 'Babe-ti. ⁹ Gin-é kin bá, lé j'isi-né mɛɛ daji rɔ-ji-ti kin, əse j'ɪnə-né daji rɔ-ji kin kàrè, né kí uwə mɛɛ-ji lé, to kadi j'nəl-é. ¹⁰ †Kdɔtalə jəi lay ya tò kadi j'a kɔi logangta-ti nɔ Kristi-ti, kdɔ kadi nɔ-nɔ taa nédɔji kullə liə kí maji əse kí maji al, kí ɛ ra, loki isi-né mɛɛ daji rɔ-é-ti kinlé.

Ta kí sɔbi dɔ kulə noji nati kɪ Lubə kɪ takul Kristi

Rɔm 5:1-11; Epe 4:20-24

¹¹ Ə je lé, gə kí j'gə né kí to bəl 'Babe kinlé bá je j'sangi kadi j'uwə-né dow-je kɪ ta sɔbi dɔ né-je kin; Lubə gə-ji rəm, bá m'gə mɛɛ-m-ti kí mɛɛ tagir-ti lə-si lé, səi kàrè 'gəi-ji tɔ. ¹² Je ya j'a təl pa ta toji-né rɔ-ji rɔ-si-ti rangi al ngá. Ngà to kəm lo bá j'adi-si kadi ɔsi-né gajɪ rɔ-si kdɔ ta lə-ji, kdɔ kadi dow-je kí njékɔsi gajɪ rɔ-dé kɪ né kí rɔ dow-ti ndaa-ti nè, bɪ kɪ né kí mɛɛ dow-ti al kinlé, 'gəi lo kilə-dé-né ta-ti. ¹³ Kinə j'to mbé-je rəmə, j'to mbé-je kdɔ Lubə; ə kinə kəm-ji aa rəmə, aa kdɔ-si. ¹⁴ Kdɔ loki j'gir dɔ koy-ti kí dow kàre-rè ya oy kdɔ dow-je lay, ə dow-je lay d'oy siə tɔ kin rəmə, ndigi kí Kristi ndigi-ji kinlé al dɔ-ji galim. ¹⁵ Kristi oy kdɔ dow-je lay, kdɔ kadi dow-je kí d'isi kɪ dɔ-dé taá lé, d'isi kdɔ ta lə-dé dɛ al, ngà kadi

† 5:10 5:10 Rɔm 14:10

d'isi kɔ Kristi kɪ oy b́a tɔsi ndəl tɛɛ kɔ ta lə-dé kinlé.

¹⁶ Bɛba kɪ nè kɔw ki kete kinlé, jɛ j'gə dow kɪ go koo-é-ti lə dow al ngá; lé ndɔki j'gə Kristi kɪ go koo-é-ti lə dow kàrè, bɔne bè kinlé j'gə-é bin al ngá. ¹⁷ Kinə dow nam kàdì Kristi-ti rəmə, dowbé to dow kində kɪ sigi. Né-je kɪ low dəə ngá: Yən, né-je lay təl kɪ sigi. ¹⁸ Ə né-je lay kin ya ɪ rɔ Lubə-ti kɪ ulə noji nati sə-ji kɪ takul Kristi rəm, adi-ji kullə kulə dow-je noji nati siə rəm. ¹⁹ Kɔtələ Lubə ya kɪ dɔ-é ulə noji nati kɪ dow-je kɪ dɔnangi-ti, kɔ nam kɪ 'nam kàdì Kristi-ti, bɪ tidə majal-je lə dow-je dɔ-dé-ti al, ə ɛ adi-ji ta kɪ sɔbi dɔ kulənoji nati. ²⁰ Adì jɛ lé, j'to njétaa tó Kristi, adì ta kɪ j'pa sə-si kinlé, tò titi kɪ Lubə ya b́a pa sə-si bè; bɛba j'ɔ ta-si-ti kɪ ri Kristi kadi uləi noji nati kɪ Lubə! ²¹ Kristi kɪ ra majal al ya, Lubə adi-é oy majal-je lə-ji dɔ-é-ti, kɔ kadi kɪ takul-é b́a jəi j'təli-né dow-je kɪ njururu takəm Lubə-ti.

6

¹ To kɪ j'to njérakullə nati kɪ Lubə lé b́a j'dəji-si-né kadi maji kɪ Lubə ra sə-si kinlé, adì tó kɔgi kare al. ² Kɔtələ Lubə panè: Dɔkaglo-ti kɪ maji lé, m'oo ndi-i; ndɔ kaji-ti ə m'ra sə-i. Yən, kaglo kɪ maji ɲá lé ya ngá ɔn; yən ndɔ kaji lé ya ngá ɔn. ³ Jɛ j'ndigi ra né madi kɪ kadi tugə dow jigi-ti al, nè dow-je d'a pa ta kɪ maji al dɔ kullə-ti [lə-ji.]* ⁴ Ngà mɛɛ né-je-ti lay lé, jɛ j'tɔji rɔ-ji kɪ ngannjékullə-je lə Lubə b́a j'uwə-né rɔ-ji ngá

* **6:3** 6:3 Ta-je kɪ tó mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kɪ dɔsɔy kɪ dan-ti-je kɪ 'ndàngi kɪ ji-dé kɪ ta grɛki.

na dan kò-je-ti, kì dan ndoo-ti, kì dan mee gangi man-ti, ⁵ †ta kində-je-ti, kì ra dangay-je-ti, kì mee sulə-ti kí 'sulə kosi dow-je dɔ-ji-ti, mee koo-ti kí rɔgi-rɔgi ta kullə-ti, mee bi-ti kí tò al, kì mee kɔgi rɔ nékuso-ti kì mankaɣ; ⁶ mee panjiyə-ti kí aa njay, kì mee négə-ti, kì mee kilə mee dɔ madi-é-ti, kì mee maji kí ra-ti, kì takul Ndil kí aa njay, kì takul ndigi dow-je kí kədkəm goto-ti, ⁷ kì takul ta kí tɔgrɔ-ti, kì takul tɔgi lə Lubə, kì takul néra kí njururu kí to nékati kí j'a rɔ-né rəm, to né kí j'a taa-né nékati dɔ-ji-ti rəm; ⁸ dow-je 'piti-ji rəm, d'ulə rɔsɔl dɔ-ji-ti rəm; 'pa ta kí maji al dɔ-ji-ti rəm, 'pa ta kí maji dɔ-ji-ti rəm; d'oo-ji kì njékədi dow-je bè, rəmə jə lé bá j'pa ta kí tɔgrɔ-ti; ⁹ d'oo-ji titi dow-je kí 'gə-dé al bè, ngà 'gə-ji maji; d'oo-ji titi dow-je kí 'tò ta koy-ti bè, ngà kì rá j'isi kì dɔ-ji taá tin; d'oo-ji titi dow-je kí 'gangi ta koy dɔ-dé-ti bè, ya ngà 'tɔl-ji al; ¹⁰ d'oo-ji titi dow-je kí rɔ-dé ati-dé bè, ngà rɔ-ji nəl-ji kì ndɔ-je lay; d'oo-ji titi njéndo-je bè, ngà j'ində dow-je na maji-ti; d'oo-ji titi dow-je kí né lə-dé goto bè, ngà jə j'ingə né-je lay.

Ta kí sɔbi dɔ kɔr rɔ kɔgi mee majal-ti

1Kɔ 10:14-22; Epe 5:5-11; 1Pi 2:9-12

¹¹ Səi dow-je kí bebo Korënti-ti, jə lé, j'nda mee-ji kaɣ, j'idə-si ta rəsi-rəsi, j'teɛ mee-ji j'adi-si; ¹² jə lé, mee-ji tò gay sə-si al, ngà səi ya bá mee-si tò gay. ¹³ 'Rai sə-ji titi kí jə j'ra-né sə-si kin bè! M'pa sə-si ta titi ngan-m-je bè, səi kàrè, kadi 'teɛi mee-si adi-ji tɔ.

---

† 6:5 6:5 Knj 16:23

14 Njèkadmeë al-je lé, iløi jugi kí káre-rè mindi-si-ti sè-dé al. Néra kí njururu kè néra kí maji al lé, d'a kindø rø-dé nati ban wa? Londógi kè londul lé, d'a kuwø-nø lubi-lubi ban wa? 15 Kristi kè Belial† lé, ta-dé à kasi-nø dø ri-ti wa? Njèkadmeë de kè njèkadmeë al lé, d'a kore-nø dø ri-ti wa? 16 †Køylø Lubø kè magi-je lé, kulønoji ri bá à tó-dé nati wa? Kdøtalø jøi j'toi køylø Lubø kí Njèkisi køm, titi kí Lubø pa-né panè: Mø Lubø m'a kisi dan-dé-ti, ø m'a njiyø dan-dé-ti; m'a to Lubø lødé, ø de d'a to dow-je lø-m. 17 Gin-é kin bá 'Babe panè: 'Tøei køgi dan-dé-ti, ø øri rø-si køgi rø-dé-ti; né kí tò nø ya, ødi rø al, ø m'a kuwø-si kí rø-m-ti. 18 'Babe kí njètógi-je lay panè: «M'a to Bøbi-si, ø søi a toi ngan-m-je kí dingøm, kè ngan-m-je kí dené.»

7

1 Søi kí m'indø-si dan køm-m-ti, tò kí kunmindi-je kí bè kin tò kdø-ji kinlé bá kadi j'tøri-né né-je kí tò nø kí tò rø-ji-ti, kè tagir-ti lø-ji, ø j'sangi kadi j'tøli dow-je kí j'aai njay kè ndø-je lay meë bøl Lubø-ti.

Rønøl lø Pol kdø lapiya kí tò mbunø-dé-ti kè Korènti-je

2 Indøi-ji dan køm-si-ti! Jø j'ra né kí maji al kè dow al røm, j'tuji né lø dow al røm, bá j'ødi dow j'taa né liø al røm. 3 M'pa ta kin bè kdø kilø-né ta dø-si-ti al, kdøtalø lé m'pa kete m'panè: Kisi-ji køm øse koy-ji kàrè, søi 'toi kí dan køm-ji-ti.

† 6:15 6:15 Belial lé to Sú ø kør meë-é to njèmøendul. † 6:16 6:16 1Kø 3:16; 6:19

⁴ Mee-m nda kay dɔ-si-ti rəm, m'osi gaji rɔ-m ɲa kɔ ta lə-si rəm, mee-m usi nangi pɔ-pɔ rəm, dan kɔ-je-ti lay kí j'ingə kin ya kàrè, rɔ-m nəl-m ɲa rəm.

⁵ †Kɔ loki j'ree j'tee dɔnangi Maseduwan-ti lé, kəm lo ya kàrè j'ingə taa-né koo sɛ al; kɔ-je tee dɔ-ji-ti kì kəm rəbi-je kí gay-gay; rɔ ɪ kí ndaa-ti ree kí dɔ-ji-ti ə mee-ji isi bəl tɔ. ⁶ Ngà Lubə kí to njèsol mee dow-je kí né ɔr tɔgi-dé lé bá sol mee-ji kí takul ree lə Titi; ⁷ ree liə kin par bá sol mee-ji al, ngà sol kí səi 'soli mee-é kin kàrè sol mee-ji tɔ; Titi lé, ree ɔr-ji poy bo koo-m kí ra-si ɲa kin rəm, nɔ-je lə-si rəm, bá ta kí ɔ mee-si kɔ ta lə-m rəm, adi rɔnəl lə-m al dɔ lo.

⁸ Kinə mbete kí ndɔki m'ndangi m'adi-si kinlé, ra adi mee-kɔ ra-si kàrè, m'a ndingə rɔ-m dɔ-ti al. Ə lé m'ndingə rɔ-m dɔ-ti kàrè – Ma m'oo kí mbete kinlé ra adi mee-kɔ ra-si dɔkaglo kí sɛ bè – ⁹ kí nè kinlé, rɔ-m nəl-m, kɔ mee-kɔ lə-si kin al, ngà kɔtalə mee-kɔ lə-si lé, ra adi inəi panjiyə-si-je kí maji al kɔgi; kɔ to mee-kɔ kí Lubə ndigi, bi né kí maji al káre ya kàrè je j'ra sə-si al. ¹⁰ Kɔtalə mee-kɔ kí Lubə ndigi lé, to mee-kɔ kí ɔw kì dow adi inə panjiyə-é kí majal kɔgi ə aji-né, adi to mee-kɔ kí dow ndingə rɔ-é dɔ-ti al, ngà mee-kɔ lə dow-je kí dɔnangi-ti nè bá to mee-kɔ kí tee koy. ¹¹ Yən, mee-kɔ kí Lubə ndigi kinlé ya bá ra adi ɪi-né ratɪ ya 'pai-né ta ɔri-né ta dɔ-si-ti rəm, wɔngi ra-si-né dɔ né-ti kí maji al kinlé rəm, 'bəlɪ-né rəm, bo kadi ooi-mi ra-si-né rəm, rɔ-si ngə-né njim rəm, səi 'gangi-né ta dɔ né-ti kí maji al kinlé

---

† 7:5 7:5 2Kɔ 2:13

rəm! Mee né-je-ti lay ya səi 'toji ndaa-ti rəsi kí səi 'goti mee ta-ti kinlé.

¹² Adi mbete kí ndoki m'ndàngi m'adi-si kinlé, m'ndàngi kɔɔ njèrandangi kì madi-é kin al rəm, kɔɔ ɛ kí madi-é ra siə ndangi kin al rəm, ngà m'ndàngi kɔɔ kadi kɔɔ ratì lə-si kɔɔ ta lə-ji kinlé tò-né ndaa-ti rəsi dan-si-ti takəm Lubə-ti. ¹³ Gin-é kin bá mee-ji usi-né nangi pɔɔ-pɔɔ. Ə mee-ji usi nangi pɔɔ kí kusi par al, ngà rɔ-ji nəl-ji nɔɔ bəy, kɔɔtalə Titi kí səi lay ya rai-é adi mee-é usi nangi pɔɔ adi rɔ-é nəl-é kinlé tɔ. ¹⁴ Kinə m'osi gaji rɔ-m sɛ kɔɔ ta lə-si rɔ Titi-ti kàrè rɔ-m səl-m al; ngà ta-je lay kí j'pa sə-si lé, to ta-je kí tɔgrɔ-ti ya, adi né kí j'osi-né gaji-si rɔ Titi-ti lé, toji rɔ-é ndaa-ti rəsi kí to ta kí tɔgrɔ-ti. ¹⁵ Səi lay ya 'təli rɔ-si go ta-ti, adi loki mee-é ole dɔ-ti lé, rɔ-é nəl-é dɔ-si-ti nɔɔ rəm, rɔ-é nəl-é kɔɔ kuwə kí səi uwəi-é kí rɔ-si-ti kì bəl, kì rɔ kí ba kati-kati dɔ-é-ti kin rəm. ¹⁶ Rɔ-m nəl-m nɔɔ, kɔɔtalə kində kí m'ində mee-m dɔ-si-ti mee né-je-ti lay.

Némbɔ kɔɔ njékadmee-je kí Jorijaləm

8

Némbɔ lə njékəwnə-je kí dɔnangi Maseduwan-ti

Rɔm 15:25-27; 1Kɔ 16:1-4

¹ †Səi ngankɔɔ-ji-je kí njékadmee, je j'ndigi kadi j'adi-si 'gəi ramaji lə Lubə kí toji rɔ-é rɔ njékəwnə-je-ti kí gay-gay kí dɔnangi Maseduwan-ti. ² Dan kɔɔ-je-ti kí nɔɔ kí tɛɛ dɔ-dé-ti

---

† 8:1 8:1 Rɔm 15:26

na meɛ-dé kin ya kàrè, rɔnəl lə-dé al dɔ lo. Ə dan ndoo-ti lə-dé kí na kin ya, de 'toji meɛmaji lə-dé d'adi al dɔ lo, ³ adi d'adi né kí go tógi-dé-ti, ə kí m'oo kì kəm-m lé, d'adi al dɔ tógi-dé ya bəy rəm, kì meɛndigi kí na rəm. ⁴ De dɔji-ji 'to ta-ji-ti pəkə-pəkə kadi j'adi-dé tarəbi kadi n'uləi ji-dé n'odi-né kullə ramaji kì njékaa njay-je kin. ⁵ De d'adi rɔ-dé ya 'Babe pa bəy, bá d'adi-ji rɔ-dé titi kí Lubə ndigi-né. Ra-é lə-dé kinlé al dɔ gangi-é kí je j'ində meɛ-ji dɔ-ti.

Ta dingəm kí sobi dɔ némbɔ lə njékəwnɔ-je kí Korēnti

⁶ Beba j'ulə dingəm meɛ Titi-ti kadi tɔl ta kullə ramaji kin rɔ-si-ti, titi kí ɛ tum-né gin-é. ⁷ Gangi-é kí səi asi-né gaki meɛ né-je-ti lay adi to meɛ kadmeɛ-ti rəm, meɛ tapa-si-ti rəm, meɛ négə-ti rəm, meɛ kɪ rati-ti meɛ né-je-ti lay rəm, meɛ ndigi-ti kí 'ndigi-ji rəm lé, gangi-é kin ya 'toji-né kasi gaki lə-si meɛ kullə ramaji-ti kin tɔ. ⁸ To ndukun bá m'un madi-si al, ngà kɪ rati lə ndəgi-é-je bá m'idə-si, kɔ kadi 'toji-né kí ndigi kí ndigi dow-je lé, to ndigi kí tɔgrɔ-ti ya. ⁹ Kɔtalə səi 'gəi maji kí 'Babe lə-ji Jeju Kristi kí to njénékingə ya təl njəndoo kɔ ta lə-si, kɔ kadi kì takul ndoo liə lé, səi 'təli-né njénékingə-je. ¹⁰ To lo koo ləm dɔ ta-ti kin: Né kinlé to né kí tuwə-si, kɔ səi ya 'toi dow-je kí dɔsɔy kí 'mbɔi né kin kal nè nɔ; ə to mbɔ-é par al, ngà 'toi dow-je kí dɔsɔy kí 'ndigi némbɔ kinlé. ¹¹ Ən é kí ngɔsnə-ti kinlé, 'rai tɔli ta-é kí go tógi-si-ti, kɔ kadi asi gangi tagir-ti kí maji kí tɔ meɛ-si-ti kinlé. ¹² Kinə tagir

kí maji tò mee dow-ti lé, gangi né kí tò ji-é-ti kadi adi kin ya nəl Lubə bi ɛ dəji né kí goto ji dow-ti al. ¹³ Adi to ta lə kadi səi 'sani rɔ-si kati-kati, kɔ kadi 'lə dow-je kí rangi bá tò-dé-né soti al, ngà to ta lə kadi asi-nə ki kasi bane; né kí tee dɔ-dé-ti kí ngɔsnè-ti kinlé, né-je kí tò ji-si-ti mburuki-mburuki kinlé à ra sə-dé dan ndoo-ti lə-dé, ¹⁴ befa ndɔ kí 'lə-dé tò mburuki-mburuki rəmə, à ra sə-si dan ndoo-ti lə-si tɔ; gangi-é kin bá à to kasi-nə, ¹⁵ titi kí 'ndangi-né 'panè: Dow kí ɔy né nə lé, né nə ji-é-ti ngay al, ə dow kí ɔy ndɛ bè kàrè, né nal ji-é al rəm*.

Kində kəm go némbɔ-ti

¹⁶ M'ra oiyo Lubə kɔ kadi kí adi gə ki rati ləm kɔ ta lə-si kin ya tò mee Titit-ti tɔ. ¹⁷ Kɔ ɛ i kalangi ya taa takɔji lə-ji adi ɛ ya kɪ dɔ-é ndigi nə kadi n'i n'ɔw rɔ-si-ti. ¹⁸ Je j'ulə ngonkɔ-ji kí njəkadmee káre natɪ siə ə to ngonkɔ-ji kí njəkəwnə-je kí gay-gay lay d'osi gajɪ-é nə, kɔ né kí ɛ ra kɔ Poyta kí Maji. ¹⁹ Bəy bá njəkəwnə-je lé ya 'mbəti-é kadi to njəkow sə-ji mba, kɔ kullə ramaji kin kí d'inə ji-ji-ti, kɔ rifa lə 'Babe ya kɪ dɔ-é rəm, kɔ kadi j'tɔji-né tagir kí maji kí tò mee-ji-ti rəm. ²⁰ Je j'ndigi ra kadi dow ilə ta dɔ-ji-ti sobi-né dɔ némbɔ kí nə kí d'inə kullə-é ji-ji-ti kinlé al. ²¹ Kɔ je j'sangi ra né kí maji takəm 'Babe-ti par al, ngà takəm dow-je-ti tɔ. ²² Je j'ulə ngonkɔ-ji kí njəkadmee káre sə-dé, ə to ngonkɔ-ji kí j'oo ki rati liə mee kullə-je-ti nə, bá kí ngɔsnè-ti kin kàrè ki rati liə usi dɔ madi-é-ti ya bəy, kɔ mee-é nda sə-si kay-kay. ²³ Ə

* 8:15 8:15 Tɛt 16:18

Titi lé, ɛ to nam-m rəm, bá to madkullə lə-m kí j'isi j'ra kullə dan-si-ti rəm. Ə ngankɔ̄-ji-je kí njékadmɛɛ kin rəmə, to njékəwnə-je kí gay-gay bá d'ulə-dé, kɔ̄ kadi 'ra kullə kɔ̄ ríba lə Kristi. ²⁴ Ən é 'toji ndigi dow-je kí tò mɛɛ-si-ti takəm-dé-ti, rəmə njékəwnə-je kí gay-gay d'a gə kí ta kí j'pa dɔ-si-ti j'osi-né gaji rɔ-ji lé, to tó-é ya.

9

¹ Ta kí sobi dɔ ra kì njékaa njay-je lé, tuwə kadi m'ndàngi-né mbete m'adi-si al ngá. ² Kɔ̄ m'gə bo ra maji kí tò mɛɛ-si-ti adi m'osi-né gaji rɔ-m rɔ dow-je-ti kí dɔnangi Maseduwan-ti m'panè: «Səi kí dɔnangi Akay-ti isi dɔ nja-si-ti kal-nè nu» ə rɔ tungə pilingi lə-si lé, ra adi dow-je nɔ̄ ya d'odi rɔ-dé. ³ Bè ya kàrè, m'ulə ngankɔ̄-ji-je kí njékadmɛɛ rɔ-si-ti nɔ̄, kɔ̄ kadi piti kí j'piti-si sobi dɔ lo kinlé təl to kɔ̄gi kare al, é kadi isi dɔ nja-si-ti titi kí m'pa-né lé bane. ⁴ Kɔ̄ kinə dow-je kí dɔnangi Maseduwan-ti 'dan-m bá səi isi dɔ nja-si-ti al rəmə, mɛɛ-ji kí j'ində dɔ-si-ti kinlé à təl to rɔsɔl dɔ-ji-ti rəm, bá à to rɔsɔl dɔ-si-ti rəm. ⁵ Adi mɔ̄ m'oo kí tuwə kadi m'dəji ngankɔ̄-ji-je kí njékadmɛɛ kadi d'ow rɔ-si-ti kete nɔ̄-m-ti kadi d'oo go né-je lə-si kí səi uni mindi-si kɔ̄ kadi kì mɛɛndigi lé, kɔ̄ kadi tò pèrèrè bá à toji kí to nékadi kì mɛɛndigi bi kì baa ta al.

Kunmindì kí sobi dɔ njékadi né-je

1Ti 6:17-19; Plp 4:15-19; 1Ja 3:16-18

⁶ Né kí kadi 'gəi ən: Dow kí dubi né ndɛ bè rəmə, à kijə ndɛ bè ya tɔ, ə dow kí dubi né nɔ̄ rəmə, à kijə nɔ̄ ya tɔ. ⁷ Kadi dow kí rá-rá adi titi

kí e oji-né meë-é-ti, bi kadi adi kî rokati al rəm, bá kadi dow ɔsi-é bá adi al rəm. Kdo Lubə ndigi dow kí njèkadi né kî rɔnəl. ⁸ Ə Lubə ɔw kî tógi kadi adi maji-je kí gay-gay ree do-si-ti tûki-tûki, kdo kadi ndo-je lay ya né tò meë ji-si-ti meë né-je-ti lay, kdo kadi 'rai-né ndigi ra-je lə-si lay rəm, bá ndəgi-é à n̄y ji-si-ti mburuki-mburuki kadi uni 'rai-né kullə-je lay kí to kullə kí maji-maji, ⁹ titi kí 'ndàngi-né panè: E t̄e ji-é adi njéndoo-je; néra kí njururu liə tò sartagangi*. ¹⁰ E kí njèkadi ko né njèdubi né rəm, njèkadi-é nékuso rəm lé, à kadi-si ko né rəm, à kadi do-é t̄e kî kete-kete rəm, bá à kadi kandi néra kí njururu lə-si ree kî do madi-é-ti madi-é-ti rəm. ¹¹ Bəba Lubə à kadi 'toi njénékingə-je meë né-je-ti lay, kdo kadi kî kəm rəbi kí rɔ-ji-ti rəmə, né-je kí gay-gay lay kí à toki kadi kî meëndigi kinlé, à ra kadi dow-je n̄a 'ra-é-né oiyo. ¹² Kdo némbɔ kinlé ra ya par bá à ra kî njékaa njay-je al, ngà à ra kadi dow-je n̄a 'ra-né oiyo Lubə giti-giti tɔ. ¹³ Kullə kí à rai kinlé, loki d'a koo maji-é rəmə, d'a kɔsi-né gaji Lubə, kdo təl kí 'təli rɔ-si go ta-ti 'pai ta rəsi do Poyta-ti kí Maji lə Kristi rəm, d'a kɔsi gaji-é kdo nékadi kî meëndigi lə-si kí à toji kuwə-n̄a lubi-lubi sə-dé rəm, kî dow-je lay rəm. ¹⁴ Maji kí al do lo kí Lubə ra sə-si kinlé à ra kadi de 'pa siə ta kdo ta lə-si, kdo ndigi kí 'ndigi-si. ¹⁵ Oiyo kî do Lubə-ti, kdo ramaji liə kí dum mboji!

Pol pa ta gangi-né do rɔ-é

---

* 9:9 9:9 Pa 112:9

10

Tógi læ njèkɔwkułə

1Kɔ 2:1-5; Rɔm 15:17-21; 2Kɔ 6:4-7; 13:2-4

¹ Mą Pol, m'ulə dingəm meę-si-ti kì ta kí sol, kì meęmaji kí i rɔ Kristi-ti. Mą lé, dow-je 'panè takəm-si-ti bá m'to dow kí njèsol dɔ-m, ə kinə m'a say sə-si rəmə, m'to dow kí njètangą.

² M'dəji-si kadi ndɔ kí m'tęę rɔ-si-ti rəmə 'rai-mi adi m'təl dow kí njètangą al. Ngà dow-je madi d'oo-ji ki njéra né-je kí nəl daji rɔ-dé. Bəba to tó-é kadi m'ɔji dowbé-je kinlé kí m'to dow kí m'ngą.

³ Tɔgrɔ-ti, to rəmə j'to dow-je ya, ngà rɔ bá ję j'ro titi kí dow rɔ-né al. ⁴ Kdɔ nékati-je kí j'isi j'ro-né lé, to nékati-je læ dow-je al, ngà to nékati-je kí i rɔ Lubə-ti ə tógi-é asi tɔɔ lo ngəm rɔ-je kí ngą-ngą nangi lirim-lirim. ⁵ Tagə-je kí kɔgi kare, kì kɔjrɔ-je kí isi ilə kagi ɔgi dow-je gə Lubə lé, ję j'bujuru kɔgi ə j'uwə tagir læ dow-je lay j'adi 'təl rɔ-dé go ta-ti læ Kristi. ⁶ Loki səi ya 'təli rɔ-si go ta-ti maji rəmə, dow-je kí njémbati təl rɔ-dé go ta-ti lé, ję j'isi pèrèrè kdɔ kində-dé kɔji-dé tɔ.

⁷ Uni kəm-si ooi-né né-je maji! Kinə dow gir kí n'to kí læ Kristi rəmə, kadi-é gə né kin dɔ-é-ti maji tɔ; kinə ę to kí læ Kristi lé, ję kàrè j'to kí læ Kristi ya tɔ. ⁸ Tógi kí 'Babe adi-m kadi m'adi-si ɔwi-né kì kete-kete kinlé, kinə m'osi-né gaji rɔ-m ną kàrè rɔ-m à sol-m al. Kdɔ 'Babe adi-m kdɔ kadi m'ra-né sə-si bi kadi m'tuji-si-né al. ⁹ Mą lé, m'ndigi ra rɔ-m kì dow kí njèndàngi mbete kdɔ kulə-né bəl meę-si-ti al. ¹⁰ Kdɔ 'panè Pol lé, meę mbete-je-ti liə bá pa ta-je kí ngą-ngą, kì ta-je kí to-to; ngà kinə daji rɔ-é ya ą dan-ji-ti rəmə, ę to

dow kí yay rəm, ta pa-é to ta kí dow ilə ká-ti al rəm. ¹¹ Kadi dow kí njèpa ta kinlé gə né kin dɔ-é-ti maji: Ta-je kí jɛ j'goto ya j'ndàngi j'adi-si ó to ta-je kí ngə kinlé, lé j'a nɔɔ ya kàrè j'a pa kadi ngə bè ya tɔ.

¹² Jɛ lé j'a kɔji rɔ-ji kɪ dow-je madi əse mbɔji rɔ-ji kɪ dow-je madi kí dɛ d'a 'pa ta bá tɔji-né rɔ-dé kin al. Mbɔji kí dɛ ya kɪ dɔ-dé 'mbɔji rɔ-dé kɪ némbɔji rɔ lə-dé rəm, bá kun kí dɛ ya d'un rɔ-dé 'mbɔji-né rɔ-dé rəm kinlé, tɔji kí négə nal-dé. ¹³ Jɛ lé, jɛ j'ndigi kɔsi gaji rɔ-ji kadi al dɔ lo al. Ngə né kí j'a kun kɔɔ mbɔji-né rɔ-ji lé, to gangi lo kullə kí Lubə ulə ji-ji-ti bá adi j'ɔw-né sar j'tɛɛ-né rɔ-si-ti. ¹⁴ Jɛ lé, ndɔki j'ɔw sar j'tɛɛ rɔ-si-ti nɔ adi jɛ j'al dɔ rəbnin lə-ji al; kɔɔ to jɛ ya bá j'ɔw kɪ Poyta kí Maji lə Kristi dɔsɔy bɛ lə-si. ¹⁵ Jɛ lé, jɛ j'ɔsi gaji rɔ-ji kɪ kullə-je lə dow kí rangi j'adi al dɔ lo al. Ngə jɛ j'ində mɛɛ-ji dɔ-ti kí loki kadmɛɛ lə-si ɔw kɪ kete-kete rəmə, jɛ j'a təl dow-je kí boy takəm-si-ti ta madi-é-ti ya bəy mɛɛ rəbnin kullə-ti lə-ji, ¹⁶ kɪ kəm rəbi kilə mbe Poyta kí Maji dɔnangi-je-ti kí tɔ sɔy kɪ bɛ lə-si, bi jɛ j'ndigi kɔsi gaji rɔ-ji kɪ kullə kí dow-je kí rangi 'ra rəbnin-ti lə-dé kin al. ¹⁷ Dow kí ndigi kɔsi gaji rɔ-é rəmə, kadi ɔsi gaji rɔ-é kɔɔ nam kí nam kàdɪ 'Babe-ti. ¹⁸ Kɔɔ dow kí ɛ ya pa ta tɔji-né rɔ-é kin bá to dow kí maji al, ngə dow kí 'Babe ya piti-é kin bane.

11

*Ta lə Pol kɪ njéndó dow-je né-je kí ngɔm
Gal 1:6-9; 4:9-20; 2Kɔ 12:11-15*

¹ Kama-je! Isi sə-m do-ti adi-mi m'pa ta ki mbé-ti sɛ! Tɔgrɔ-ti, isi sə-m do-ti! ² Kdo m'ra jangi do-si-ti, ə to jangi kí j̄ rɔ Lubə-ti, kdɔtalə m'uwə do-si m'adi dingəm kí káre-rè, kadi m'ow sə-si m'toji Kristi titi ngonmandi kí aa njay kí gə dingəm al bəy bè. ³ Ngà titi kí ndɔki li ədi-né Kawa susu kinlé, mə m'ɓəl kí tagir lə-si à k̄j kur-si wale kadi j̄i 'nami kàd̄i Kristi-ti nam kí tɔgrɔ-ti al rəm, kadi [aai njay]* takəm-é-ti titi kí kete al rəm. ⁴ Kdo loki dow ree ilə mbɛ ta lə Jezu kí tò gay k̄i ɛ kí j'ilə mbɛ-é j'adi-si, kàrè s̄əi isi siə do-ti rəm, bá ndil kí tò gay k̄i ɛ kí s̄əi ingəi kete kàrè s̄əi 'taai rəm, bá loki dow ilə mbɛ Poyta kí Maji kí tò gay k̄i ɛ kí j'ilə mbɛ-é j'adi-si kàrè s̄əi 'ndigi rəm. ⁵ Ə njéba rɔ-dé njékɔwkułə-je kí ngay kin kàrè, mə m'oo né káre kí d'itə-m-né al. ⁶ To ə m'to njègosi pa ta al ya, ngà né kí m'pa ta do-ti lé m'gə maji ə mɛɛ né-je-ti lay, k̄i n̄ə dow-je-ti lay ya j̄e j'toji gə-é j'adi tò ndaa-ti rəsi takəm-si-ti.

⁷ Əse kilə kí m'ilə mbɛ Poyta kí Maji lə Lubə kare ya m'adi-si ə m'oo-né rɔ-m ki né al kadi s̄əi bá 'toi-né dow-je kí boy kinlé, to majal tɔ bəy bá m'ra wa? ⁸ M'ində njékəwnə-je kí gay-gay kí rangi ndoo-ti n̄ə, adi d̄e bá d'ugə-m bá m'ra-né kullə m'adi-si. Ə loki m'isi rɔ-si-ti bá m'ow ndoo né kàrè, m'oy dow madi dan-si-ti al, ⁹ †kdɔtalə ngankɔ-ji-je kí njékadmɛɛ kí d'j̄ dɔnangi Maseduwan-ti bá 'ree 'ra sə-m k̄i né-je kí ndoo-é ra-m. Mɛɛ né-je-ti lay lé, mə m'uwə

* **11:3** 11:3 Ta-je kí tò mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti kí dɔs̄əy kí dan-ti-je kí 'ndangi k̄i j̄i-dé k̄i ta greki.

† **11:9** 11:9 Plp 4:15-18

rɔ-m ngà kadi m'ɔy-si al, ə m'a kɔy-si al ki kɔy al ya bè. ¹⁰ Kì takul ta kí tɔgrɔ-ti lə Kristi kí tò mee-m-ti kinlé, m'pa rəsi kí né kí m'isi m'osi-né gajɪ rɔ-m donangi Akay-ti kinlé, dow kí à kɔr dɔ-m-ti ya goto. ¹¹ Kdɔ ri wa? Kdɔtalə ndigi bá m'ndigi-si al wa? Lubə gə lay kí m'ndigi-si! ¹² Gangi-é kí m'isi m'ra kinlé, ɛ ya m'a ra, kdɔ kadi dɛ kí 'sangi kəm lo madi kdɔ kadi d'osi-né gajɪ rɔ-dé titi né kí d'asi-nə sə-ji bè kinlé, d'ingə al ki kingə al ya bè. ¹³ Dowbé-je kinlé, 'to njékɔwkulə-je kí ngɔm, 'to ngannjékulə-je kí njékədtə-je kí 'təl rɔ-dé njékɔwkulə-je-ti lə Kristi. ¹⁴ Ə to né kí ra bəl al, kdɔ Satə ya kɪ dɔ-é kàrè təl rɔ-é malayka kí lo kí ndógi-ti tɔ. ¹⁵ Adɪ ngannjékullə-je lə Satə kí kadi 'təl rɔ-dé ngannjékullə-je kí sobi dɔ néra kí njururu kinlé kàrè, to né kí mba al tɔ. Dobəy-dé à kɔw nati kɪ kullə ra-dé.

Kɔ-je kɪ kullə lə Pol

2Kɔ 4:9-13; 6:3-10; 1Kɔ 4:8-13; Knj 20:18-27

¹⁶ M'təl m'pa ya bəy, kadi dow oo-m ki mbé bè al; al kàrè, adi-mi m'toki mbé bè, kdɔ kadi mə kàrè m'osi gajɪ rɔ-m ndɛ tɔ. ¹⁷ Ta kí m'ɔw kɪ pa kinlé, m'ɔw kɪ pa titi kí 'Babə ndigi-né al, ngà m'ɔw kɪ pa kí mbé-ti kɪ mee-m kí m'nda kay, kdɔ m'gə né kí m'a kɔsi-né gajɪ rɔ-m. ¹⁸ Kɔsi kí dow-je nə ya d'osi gajɪ rɔ-dé titi kí dow ɔsi-né gajɪ rɔ-é kinlé, mə ya kàrè m'a kɔsi gajɪ rɔ-m tɔ. ¹⁹ Səi kí kəm-si aa lé ya isi dɔ-ti kɪ mbé-je kɪ mee-ndigi lə-si al fan! ²⁰ Kdɔ səi lé, dow-je kí 'ra-si bə-ti, d'ubə maji dɔ-si-ti, 'taa né-je lə-si ngər-ngər, d'oo-si kɪ né al, 'tində mbɔ-si kin bá səi isi dɔ-ti sə-dé! ²¹ To rɔsol kadi m'pa, kdɔ toki né kí j'tɔji

yay lə-ji bè ya, ngà kɛ́ bá né lay kí dow à kosi-
né gajì rɔ-é lé, m̄a ya kàrè m'a kosi-né gajì rɔ-m
to; m'pa kí mbó-ti. ²² Dɛ́ 'to Əbrə-je, ə m̄a m'to
əbrə ya to. Dɛ́ 'to Israyel-je, ə m̄a m'to Israyel ya
to. Dɛ́ 'to nganka Abrakam, ə m̄a m'to ngonka
Abrakam ya to. ²³ †M'a pa ta titi dow kí dɔ-é
n̄ay-ti bè. 'To njérakullə-je lə Kristi rəmə, m̄a
m'to njérakullə lə Kristi m'itə-dé, kɔ́ kí kullə-
ti kàrè, m'itə-dé n̄a rəm; kí dangay kí ra-ti kàrè
m'itə-dé n̄a rəm; kí tində-ti kàrè d'oo né go-m-ti
al rəm. Né-je kí asi koy ya tɛ́ dɔ-m-ti nja nati-
nati rəm. ²⁴ Jipi-je 'tində-m tandəy kɔ́rɔ kɔ́r ta-é
káre†, bè-bè ya asi nja m̄i, ²⁵ †'tində-m k̄i salangi
nja mutə, 'tilə-m k̄i ər nja káre adi m'to ta koy-
ti, bato nduy sə-m nja mutə, m'to dan babo-ti
ndɔ́ káre b̄ikti! ²⁶ †Taá-taá ya m'ow mba k̄i nja-
m rəm, né-je kí nḡa-nḡa ya tɛ́ dɔ-m-ti dan ba-ti
rəm, ji bokaya-je-ti rəm, ji ngankɔ́-m-je-ti kí 'to
jipi-je rəm, ji dow-je-ti kí 'to jipi-je al rəm, m̄ɛ́
bebo-je-ti rəm, diləlo-je-ti rəm, dan babo-ti rəm,
bá ji ngankɔ́-ji-je-ti kí njéba rɔ-dé njékadm̄ɛ́-je
rəm to. ²⁷ M'ra kullə m'ɔ́ rɔgi-rɔgi, m'ingə k̄ɔ́,
taá-taá ya m'to bi al rəm, bo k̄i kundə man ra-m
rəm, m'ɔ́gi rɔ-m nékuso k̄i man kay rəm, m'ow
k̄i rɔ-m kare rəm, kul ɔ́-m rəm. ²⁸ Ə ndəgi k̄ɔ́-je
rəmə, m̄a m'pa al ngá, né kí ɔ́y-m k̄i ndɔ́-je lay
lé, to m̄ɛ́-m kí ɔ́ kékéké kɔ́ njékəwn̄a-je kí gay-
gay lay kin. ²⁹ N̄á é tógi-é goto é tógi-m goto siə
al wa? N̄á é usi dan majal-ti é ta-é to rɔ-m siə al

† **11:23** 11:23 Knj 16:23 † **11:24** 11:24 Det 25:3. † **11:25** 11:25
a Knj 16:22; b Knj 14:19 † **11:26** 11:26 a Knj 9:23; b Knj 14:5

wa? ³⁰ Kinə kadi m'osi gaji rɔ-m rəmə, m'a kosi gaji rɔ-m kɪ yay lə-m. ³¹ Lubə kɪ Bɔbi 'Babe Jeju kɪ kɔsgaji toki liə ya sartagangi kinlé, gə kɪ m'ədi ta al. ³² †Loki m'isi bebo Damasi-ti lé, gubərnər lə ngar Aretasi adi 'ngəm tarəbi-je kɪ bebo-ti kadi d'uwə-m, ³³ ngà dow-je d'adi-m m'isi mɛɛ jangá-ti bá d'ulə-m kɪ kəmbolə ndògi bɔr adi m'ree njal nangi bá m'tɛɛ-né ji-é-ti.

12

Né-je kɪ ra Pol toki nɪ bè kɪ né-je kɪ toki tɛɛ dɔ-é kadi-é oo

1Kɔ 2:3-5; 2Kɔ 4:7-10

¹ Se kadi m'osi gaji rɔ-m wa? Kosi gaji rɔ maji al. Lé bè ya kàrè m'a təl ree dɔ né-je-ti kɪ 'Babe tɛɛ kɪ dɔ-é kɪ né-je kɪ adi-é ra dow kɪ nɪ bè.

² M'gə dow káre kɪ to njənam kàdɪ Kristi-ti kɪ Lubə un-é ɔw siə dɔrɔ-ti kɪ njəkungi-ti mutə; to ta kɪ ra bal dɔgi gidɪ-é sɔ ngá. ɔw siə kɪ daji rɔ-é buré kàrè m'gə al rəm, ɔw siə kɪ rɔ-é buré al kàrè m'gə al rəm; Lubə bá gə. ³⁻⁴ Ə m'gə kɪ dowbé kinlé Lubə un-é ɔw siə bə kisi maji-ti ə adi-é oo ta-je kɪ dum pa rəm, bá to tó-é al kadi dow təl pa rəm. ɔw siə kɪ daji rɔ-é buré kàrè m'gə al rəm, ɔw siə kɪ daji rɔ-é buré al kàrè m'gə al rəm; Lubə bá gə. ⁵ Dow kɪ bè kin bá m'a kosi-né gaji rɔ-m, ya ngà kɪ sɔbi dɔ-m mɔ rəmə, né kɪ m'a kosi-né gaji rɔ-m lé to yay-je lə-m ya par. ⁶ Lé m'ndigi kosi gaji rɔ-m ya kàrè, m'a to mbé al; kɔ m'a pa ta kɪ tɔgrɔ-ti; ngà kosi bá m'a kosi gaji rɔ-m al, nè dow madi à kɪ koo-m kɪ dow kɪ

† 11:32 11:32 Knj 9:23-25

boy n̄a nḡay d̄əə-né ta gangi-é kí oo r̄o-m-ti əse oo-né ta-je l̄ə-m. ⁷ R̄əm bá kadi né-je kí maji r̄əti-r̄əti kí toki t̄ēe k̄i d̄o-é kadi m'oo kin ra-m adi m'ind̄ə k̄adi-m al lé, Lub̄ə adi kun ya t̄o r̄o-m-ti, ə t̄o r̄o-m-ti k̄i malayka l̄ə Sat̄ə bè, k̄d̄o kadi r̄o-m nd̄ir njiki-njiki, nè m'a k̄i kind̄ə k̄adi-m. ⁸ M'n̄o ta 'Bab̄e-ti nja mut̄ə bè kadi ɔr né-é kin k̄i ranḡi r̄o-m-ti ya, ⁹ nḡà ɛ id̄ə-m pan̄è: «Ramaji l̄ə-m ya asi-i, k̄d̄o lo kí yay t̄o-ti kin bá t̄ógi-m ra kull̄ə-ti.» Ad̄i kí n̄a r̄əm̄ə yay-je l̄ə-m bá m'a k̄osi-né ḡaji r̄o-m, k̄d̄o kadi t̄ógi Kristi n̄ay-né s̄ə-m. ¹⁰ Gin-é kin bá m̄a m'ra-né r̄on̄əl d̄o yay-je-ti l̄ə-m, k̄i d̄o t̄aji-je-ti kí dow-je 't̄aji-m, k̄i d̄o né-je-ti kí nal-m, k̄i d̄o k̄əm-m-je-ti kí dow-je d'ul̄ə ndoo, k̄i d̄o né-je-ti kí ra-m adi m̄ēe-m ganḡi man k̄d̄o ta l̄ə Kristi; k̄d̄o loki m'yay kin bá t̄ógi-m t̄o.

Né-je kí Pol il̄ə k̄a-ti al k̄i né-je kí uw̄ə m̄ēe-é

¹¹ M̄a m't̄əl mb̄é. Ə to s̄əi bá 'rai-mi bá m't̄əl mb̄é. Ə lé a to s̄əi bá lé a pai ta kí d̄o-m-ti; k̄d̄o njéba r̄o-dé njék̄owkul̄ə-je kí ngay kinlé, to ə m'to né al ya, nḡà né k̄áre kí d'it̄ə-m-né ya goto. ¹² Né-je kí t̄oji kí dow to njék̄owkul̄ə lé, s̄əi ooi r̄o-m-ti, adi to: Kil̄ə m̄ēe d̄o madi-é-ti dan k̄o-je-ti lay, k̄i né-je kí t̄oji t̄ógi Lub̄ə, k̄i né-je kí t̄o b̄əl-b̄əl, k̄i nékoji-je. ¹³ Ri bá nd̄əgi njék̄əwn̄a-je kí gay-gay d'inḡə r̄o-m-ti d'it̄ə-si wa? D̄omaji ə à to k̄oy kí m'oy-si al kin wa tá. In̄əi go k̄ogi adi-mi d̄o né ra-ti kí njururu al kin!

¹⁴ Ooi, m'isi d̄o nja-m-ti kadi m'ow r̄o-si-ti k̄ow kí nja mut̄ə, ə m'a k̄oy-si al; k̄d̄o to nékinḡə-si bá m'isi m'sanḡi al, nḡà to d̄aji r̄o-si ya bá m'isi

m'sangi. Kdotalə ngan-je bá d'a mbó né kadi njékoji-dé-je al, ngà njékoji ngan-je bá d'a mbó né kadi ngan-dé-je. ¹⁵ Mạ lé, kì mēēndigi lə-m ya m'a tində-né né-je lə-m m'sane kɔgi kɔ ta lə-si rəm, mạ ya kì dɔ-m m'a kilə rɔ-m kɔgi kɔ ta lə-si rəm. Se mạ m'ndigi-si nạ ə sɔi a ndigi-mi nạ al ngá wa?

¹⁶ Tɔgrɔ-ti ya, mạ m'ɔy-si al; ngà dow-je madi d'a panə to kí m'to njètulə rɔ-m natì lé bá m'ədi-si-né. ¹⁷ Dow-je kí m'ulə-dé rɔ-si-ti kinlé, ɛ kí m'adi-é ədi-si taa né ji-si-ti adi-m isi nɔɔ wa? ¹⁸ M'ulə dingəm mēē Titi-ti (kadi-é ɔw rɔ-si-ti), ə m'ulə ngonkɔ-ji kí njèkadmēē káre siə tɔ: Se Titi ədi-si taa né ji-si-ti wa? Jɛ kí Titi lé j'njiyə kì tagir kí káre-rè ya al wa? Ə j'un rəbi kí káre-rè ya al wa?

¹⁹ Low nụ ya sɔi giri kí jɛ j'isi j'pa ta kɔ kɔr-né ta dɔ-ji-ti nɔ-si-ti. Kí nɔ Lubə-ti rəm, kì takul nam kí j'nam kàdì Kristi-ti rəm bá jɛ j'pa-né ta; sɔi lé, m'ində-si dan kəm-m-ti! Né-je lay kinlé, tò kɔ kɔw kì kete-kete lə-si. ²⁰ M'ɓəl kɔ kadi m'ɔw m'tɛɛ rəmə m'ingə-si titi kí mēē-m ndigi-né lé al rəm, bá sɔi kàrè kadi ingəi-mi titi kí mēē-si ndigi-né lé al tɔ. (M'ɓəl) kɔ kadi gaki-nạ-je, kì kim-nạ-je, kì mēēkati-je, kì jangi kì nị-je, kì kulə ta ndil-nạ-ti-je, kì kində nane-je, kì kində kàdì-je, kì né ra jugi-jugi-je tò dan-si-ti. ²¹ (M'ɓəl) kadi kinə m'tɛɛ rɔ-si-ti rəmə, Lubə lə-m təl ulə rɔsɔl dɔ-m-ti kɔ ta lə-si ɓəy, ə kadi m'j m'nɔ-né kɔ dow-je nạ ya kí 'ra majal kete adi to kinə kí d'inə rɔ-dé yaki mēē né-je-ti kí tò nɛ takəm Lubə-ti, kì néra kí jugi-jugi-je, kì gɔkaya-je ya ngà 'tusi d'inə

al kin.

13

Ndəji-je k̀i lapiya-je k̀i ra

¹ To kow k̀i nj̀ekung-i-ti mutə ngá b́a m'ow k̀i kow rɔ-si-ti tin. Ta lay k̀i à toki gɔl lé, à to ta k̀i dow-je joo əse mutə 'pa ta k̀i dɔ-ti b́ane. ² Kow-m rɔ-si-ti k̀i nj̀ekung-i-ti joo lé, ndɔki m'pa ta kin kete, ə b́one bè k̀i m'goto rɔ-si-ti kin ya k̀arè, m'a təl kidə dow-je k̀i ndɔki 'ra majal kete lé ya b́əy rəm, b́a m'a təl kidə ndəgi-é-je lay rəm k̀i kinə m'təl m'ow rɔ-si-ti rəmə, m'a kɔr kəm dow al. ³ Kdɔ səi 'sangi kadi 'gəi né k̀i tɔji k̀i Kristi pa ta k̀i takul-m; k̀i rɔ-si-ti lé, ɛ to nj̀eyay al, ngá ɛ oji tógi-é dan-si-ti. ⁴ Tɔgrɔ-ti ya, 'b́ə-é kagdəsi-ti kdɔ yay (liə), ngá ɛ isi kəm k̀i takul tógi lə Lubə; jə k̀arè, j'yay siə tɔ, ngá k̀i rɔ-si-ti rəmə, j'a kisi siə kəm k̀i takul tógi lə Lubə.

⁵ Səi ya 'təni mɛɛ-si ooi, se ɔi mɛɛ kadmɛɛ-ti wa? Səi ya 'dəji rɔ-si ta ooi. Se səi 'gəi k̀i Jeju Kristi isi mɛɛ-si-ti ya al wa? Bin al tɔ rəmə tən k̀i 'təni mɛɛ-si lé, ilə ta dɔ-si-ti. ⁶ Ngá k̀i sobi dɔ-ji jə rəmə, m'gə mɛɛ-m-ti k̀i səi a gəi k̀i tən mɛɛ lə-ji, ilə ta dɔ-ji-ti al. ⁷ Jə j'pa ta k̀i Lubə kadi né k̀i maji al káre ya k̀arè 'rai al; m'pa bè kdɔ tɔji k̀i tən mɛɛ lə-ji ɔr ta dɔ-ji-ti al, ngá m'pa bè kdɔ kadi lé jə b́a tən mɛɛ lə-ji ilə ta dɔ-ji-ti k̀arè, səi ə 'rai-né né k̀i maji. ⁸ J'ow k̀i tógi kdɔ kɔsi-né ta ta k̀i tɔgrɔ-ti al, ngá j'ow k̀i tógi kdɔ ta k̀i tɔgrɔ-ti. ⁹ Loki səi tógi-si tɔ, ə jə b́a j'yay rəmə, jə j'ra rɔnəl, ə né k̀i uwə mɛɛ-ji mɛɛ pa ta-ti k̀i Lubə lé, to ta lə kow k̀i kete-kete lə-si. ¹⁰ Gin-é kin

ɓá, m'goto sə-si ya kàrè, m'ndàngi-né ta kin bè, kɔɔ kadi lé m'isi sə-si nati kàrè kadi m'gaki-si al, ngà kadi m'ra kí go tógi-ti lə 'Babe kí adi-m kadi m'adi ɔwi-né ki kete-kete ɓi kadi m'tuji-si-né al.

¹¹ Kadi m'tol-né ta-é lé, səi ngankɔ-m-je kí njékadmeɛ, isi kì rɔnəl, ɔwi ki kete-kete, uləi dingəm meɛ-nɔ-ti, adi tagir lə-si toki káre-rè, isi-nɔ kì lapiya, ə Lubə kí njèndigi dow-je, kì njèlapiya à ra sə-si. ¹² 'Rai-nɔ lapiya kuwə-nɔ kàdì-nɔ-ti kì meɛ kí aa njay. Njékaa njay-je lay 'ra-si lapiya.

¹³ Kadi ramaji lə 'Babe Jeju Kristi, kì ndigi dow-je lə Lubə, ɓá kuwə-nɔ lubi-lubi kì takul Ndil kí aa njay kí tó-ji nati kin nɔy sə-si lay.

Ta lə Lubə Kunmindí kí Sigi
Mango: Ta lə Lubə Kunmindí kí Sigi (New
Testament)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Mango)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

96bdbd07-24d6-556c-9e7c-7269c72880cd